

АРХЕТИПІКА І ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ СУСПІЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ¹

27 травня 2016 р. в Національній академії державного управління при Президентові України відбувся фінал *IV Міжнародного конкурсу молодих науковців «Архетипіка і публічне управління: виклики та ризики суспільної трансформації»*. З вітальними словами до учасників форуму звернулися: віце-президент Національної академії державного управління (НАДУ) при Президентові України, заслужений працівник освіти України *М. Білинська*, завідувач кафедри ХарРІ НАДУ при Президентові України, заслужений діяч науки і техніки України *О. Амосов*, президент Української технологічної академії, заслужений діяч науки і техніки України *І. Половников*, аташе з питань культури та освіти Посольства Грузії в Україні *З. Топурія*, а також засновник Української школи архетипіки, професор НАДУ при Президентові України, заслужений діяч науки і техніки України *Е. Афонін*.

У пленарному режимі заслухано та обговорено доповіді фіналістів IV Міжнародного конкурсу молодих науковців аспіранта кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету імені Симона Кузнеця *О. Гагарінова* на тему: «Культурний феномен та його роль в трансформації пострадянської системи державного управління України: основні архетипи сталого розвитку»; аспіранта Харківського регіонального інституту НАДУ при Президентові України *К. Городничева* на тему: «Українські архетипні ролі громадянина в державі»; кандидата наук з державного управління, докторанта кафедри інформаційної політики та електронного управління НАДУ при Президентові України *В. Друк* на тему: «Значення архетипу Європи для утвердження євроінтеграційних цінностей в Україні»; доцента, кандидата філософських наук, доцента кафедри європейської інтеграції і права Львівського регіонального інституту НАДУ при Президентові України *О. Котовської* на тему: «Архетип Софійності в умовах трансформації ціннісно-сміслових орієнтирів та психосоціальних властивостей українців»; аспіранта кафедри державного управління та місцевого самоврядування Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України *О. Лесик* на тему: «Архетипи та їх роль у розвитку вітчизняної моделі державного управління»; молодшого наукового співробітника кафедри економічної теорії Сумського державного університету *В. Омеляненко* на тему: «Аналіз впливу архетипів колективного несвідомого на соціальну динаміку на прикладі реалізації національної стратегії економічного розвитку»; провідного спеціаліста відділу міжнародного співробітництва Управління забезпечення міжнародних зв'язків НАДУ при Президентові України *Л. Пономаренко* на тему: «Імажинер Ж. Дюрана як теоретична основа досліджень архетипної природи національного символу»; кандидата політичних наук, докторанта кафедри управління освітою НАДУ при Президентові України *І. Семенець-Орлової* на тему: «Вплив динамічної взаємодії анархічних і патерналістських установок менталітету українського народу на тенденційність сучасних соціально-політичних трансформацій»; аспіранта кафедри державної політики та суспільного розвитку НАДУ при Президентові України *Є. Соловйова* на тему: «Еволюція культурних архетипів населення Східної України в умовах вимушеної міграції»; завідуючого сектором інформаційної політики Департаменту житлово-комунальної інфраструктури КМДА

¹ Організаторами щорічних заходів Української школи архетипіки були Національна академія державного управління при Президентові України, Тбіліський державний університет імені Іване Джавахішвілі (Грузія), ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Всеукраїнська асамблея докторів наук державного управління, Українська технологічна академія, Українське товариство сприяння соціальним інноваціям.

С. Сироватки на тему: «Архетипні чинники впливу на поведінку економічних агентів на ринку житлово-комунальних послуг в умовах трансформації національної економіки».

Найкращі з представлених доповідей були нагороджені грошовими та заохочувальними преміями. Переможцями конкурсу стали:

1 премія (3000 грн) – кандидат політичних наук, докторант кафедри управління освітою НАДУ при Президентові України *І. Семенець-Орлова*;

2 премія (2000 грн) – доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри європейської інтеграції і права Львівського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України *О. Котовська*;

3 премія (1500 грн) – провідний спеціаліст відділу міжнародного співробітництва Управління забезпечення міжнародних зв'язків НАДУ при Президентові України *Л. Пономаренко*.

Заохочувальними преміями відзначено доповіді конкурсантів:

– молодшого наукового співробітника кафедри економічної теорії Сумського державного університету *В. Омеляненко*;

– аспіранта кафедри державного управління та місцевого самоврядування Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України *О. Лесик*;

– аспіранта кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця *О. Гагарінова*.

Крім того, у межах цього річних наукових форумів Української школи архетипіки 30 травня 2016 р. у Тбіліському державному університеті імені Іване Джавахішвілі відбувся **VII Теоретико-методологічний семінар «Архетипіка і державне управління: виклики та ризики суспільної трансформації»**. В його очній та заочній формах взяло участь 30 науковців, які у фокусі архетипної парадигми розглянули актуальні проблеми, що постають у сфері публічного управління та суспільної політики, зокрема:

– доктор економічних наук, професор *О. Амосов* (Харківський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України) та доктор економічних наук, професор *Н. Гавкалова* (Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця) присвятили свою доповідь аналізу проблеми симбіозу інституційних засад та архетипіки публічного управління;

– доцент, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник кафедри психології розвитку і освіти Калужського державного університету імені К.Е. Цюлковського *М. Арпентьєва* на основі архетипового підходу дослідила проблеми інновацій у державному управлінні. Порівняльний аналіз типів управління інноваціями та інновацій в управлінні дав можливість їй виокремити різні стратегії управління, що під впливом архетипів колективного несвідомого закріплюють і періодично змінюють один одного у спільнотах, а отже, мають різні можливості й обмеження;

– доктор соціологічних наук, професор *Е. Афонін* (НАДУ при Президентові України) та доктор історичних наук, професор *А. Мартинов* (Інститут історії України НАН України) присвятили доповідь обґрунтуванню архетипних засад моделювання соціальних процесів. За авторськими очікуваннями, після 2018 р. змінна динаміка соціального процесу в Україні набуватиме форм втілення прогностної моделі українського ліберально-демократичного суспільства й притаманними йому психосоціальними (соціетальними) властивостями, які стануть гарантією незворотності інституційних реформ у країні й набуття нею режиму сталого розвитку;

– доктор економічних наук, доцент *О. Балусєва* (Донецький державний університет управління) та кандидат економічних наук *І. Аракєлова* (Донецький державний університет управління) у своїй доповіді порушили проблему дискримінації внутрішньо переміщених осіб, яку розглянуто в роботі крізь призму українського національного архетипу. На думку дослідниць, є нагальна потреба у формуванні ефективних державних соціальних програм, які б враховували

архетипи українського суспільства і тим самим створювали б передумови ефективної співпраці та суспільної взаємодії;

– кандидат наук з державного управління *Т. Бельська* (ГО «Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка», Харківський національний університет міського господарства імені А.Н. Бекетова) дослідила діалектичний зв'язок держави і громадянського суспільства у контексті моделі «універсального епохального циклу», яку запропонували для моделювання соціальних процесів українські вчені *Е. Афонін* і *А. Мартинов*;

– доктор наук з державного управління *О. Валецький* (Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України) на основі архетипного підходу проаналізував підсумки 25 років реалізації реформ в Україні та причини їх невдач. На думку науковця, однією з причин деградації реформ стала інституційна культурна пастка, що доводить необхідність врахування соціокультурних чинників у формуванні та реалізації державної політики реформ;

– аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національної безпеки *В. Ганяк* (НАДУ при Президенті України) на основі синергетичної моделі соціокультурної динаміки дослідив проблеми безпеки в релігійній сфері України. Запропонована дослідником синергетична модель може стати надійною основою у формуванні аналітичного інструментарію для розроблення актуальних класифікацій (типологій) викликів і загроз національним інтересам України в релігійній сфері;

– кандидат філологічних наук, провідний бібліограф Наукової бібліотеки Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв *О. Довгань* присвятив доповідь постановці проблеми декодування смислів тексту як методу суспільно-історичного аналізу. У перспективі автор планує створити потенційно інноваційну систему аналізу смислів тексту, яка матиме універсальний характер і дозволить вирішувати фундаментальні та прикладні проблеми як у рамках суспільно-гуманітарних наук, так і в політиці, бізнесі, культурі;

– кандидат наук з державного управління *Ю. Друк* (Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу) дослідив проблему державного регулювання фінансами як прояв архетипів колективного несвідомого;

– доцент факультету психології та педагогіки Тбіліського державного університету імені Іване Джавахішвілі *Г. Кініані* дослідив архетипи і моделі управління в Грузії;

– доцент, кандидат філософських наук *О. Кожемякіна* (Черкаський державний технологічний університет) з позицій архетипного підходу розкрила соціокультурну сутність емансипаційної динаміки ціннісних змін глобалізованої сучасності. Зокрема, дослідниця показала взаємозв'язок емансипаційних цінностей зі становленням культури довіри та формуванням структур громадянського суспільства, а також особливу увагу приділила особливостям української ментальності у співвідношенні індивідуальних і колективних цілей;

– доктор з державного управління, професор *В. Козаков* (НАДУ при Президенті України) й аспірант *О. Рожковська* (НАДУ при Президенті України) у своїй доповіді проаналізували вплив архетипних особливостей моделей громадянських комунікацій на формування та становлення публічного управління та громадянського суспільства в країнах розвинутої демократії та впровадження їх досвіду в Україні;

– доктор філософських наук, професор *Т. Мазасва* (Чеченський державний університет) присвятила доповідь дослідженню інноваційної динаміки в етнокультурному середовищі. На думку дослідниці, інновації в етнокультурному середовищі можуть бути органічно сприйняті та не призводитимуть до руйнівних кризових явищ як в сенсі деідентифікації особистості, так і до кризи у суспільстві. Це ставатиме можливим за умови відповідності їх ціннісному «ядру культури» та ментальним властивостям;

– доцент, доктор політичних наук *О. Мамичев* (Владивостоцький державний університет економіки та сервісу) у доповіді обґрунтував необхідність розроблення соціокультурної (архетипної) стратегії політичного дослідження, спрямованої на реконструкцію та інтерпретацію публічно-владних інститутів та управлінської практики як стійких і послідовно відтворюваних політичних феноменів у певному соціокультурному середовищі, а також подав авторську багаторівневу систему архетипного кодування політичного процесу, трансформації публічно-владної організації суспільства і управлінської практики;

– доцент, доктор наук з державного управління *Т. Новаченко* (НАДУ при Президентіві України), розглянувши авторитет як архетипне єднання духу індивідуалізму та ідей солідаризму в феномені сучасного керівництва, довела, що для такого єднання необхідна багатогранна «робота» поколінь, результати якої акумулюються в одній із складових психіки людини – колективному несвідомому;

– кандидат соціологічних наук *О. Панькова* (Інститут економіки промисловості НАН України) у своїй доповіді проаналізувала специфічні риси та основні проблеми розвитку волонтерського руху в Україні у 2013–2015 рр. Зокрема, за результатами експертного опитування дослідниця виявила внутрішні механізми активізації волонтерського руху та їх архетипові засади, а також визначила перспективи подальшого розвитку волонтерства та вирішення проблем і викликів, які постали перед сучасним українським суспільством;

– доктор наук з державного управління, професор (МАУП) *Є. Романенко* й аспірант *І. Чаплай* (МАУП) з позицій архетипного підходу у своїй доповіді дослідили теоретичні й методологічні проблеми впровадження та розвитку маркетингу в державному управлінні, особливу увагу приділено соціально-політичному маркетингу;

– кандидат наук з державного управління, докторант НАДУ при Президентіві України *Л. Сердечна* присвятила доповідь аналізу окремих положень теорії уяви Жильбера Дюрана, зокрема, досліджено «імажинер» як архетипну основу регулювання рекламної діяльності;

– доцент, кандидат історичних наук *Я. Чепуренко* (НПУ імені М.П. Драгоманова) представила архетипи в управлінні науково-інформаційним ресурсом;

– доктор наук з державного управління *О. Суший* (ІСПП НАПН України) у своїй доповіді здійснила огляд сучасних теоретичних досліджень, присвячених аналізу масового свідомого та масового несвідомого, визначила методологічні засади та методичні засоби вивчення неусвідомлюваних форм соціально-психологічного мислення, чим розширила теоретико-методологічні рамки та дослідницький арсенал соціальної архетипіки;

– аспірант кафедри теорії та історії російського і зарубіжного права Владивостоцького державного університету економіки та сервісу *М. Філіппова* проаналізувала процеси трансформації сучасної (пострадянської) державності та розкрила основи архетипного кодування публічно-владного управління;

– професор, доктор економічних наук *С. Юшин* (ННЦ «Інститут аграрної економіки») у своїй доповіді розглянув архетипи основних інстинктів людини, суспільства і держави в подоланні ними перешкод на шляху оновлення й переходу в нову якість між «Скіллою ортодоксальності і Харібдою парадоксальності».

Заслужують на окрему увагу доповіді незалежних дослідників. Зокрема, незалежна дослідниця, кандидат політичних наук *К. Меркотан* (Польща) розкрила моральні кордони політичного «геройства», порушивши проблему створення та функціонування образів політичних героїв у сучасних умовах; проаналізувала також політичні технології, що використовують архетипи Героя і Трикстера у процесі формування політичного іміджу. Незалежний дослідник, доктор філософських наук *В. Михайлов* (Росія) порушив проблему зняття негативних соціальних обмежень, що перешкоджають вільній творчій самореалізації і життєдіяльності людини, яка не має

антисоціальної спрямованості. Доповідач запропонував авторську методологію дослідження і розуміння сучасної соціальної реальності як «вторинної рабовласницької формації», що систематично відтворює негативні соціальні обмеження як свій базовий архетип. Незалежний дослідник *Т. Плахтій* (Україна) розглянув в архетипному вимірі процес становлення суб'єктності великих організацій (партій). Філософ і незалежний дослідник *В. Патраков* на основі синтезу вчення К.-Г. Юнга про архетипи колективного несвідомого, знаково-символічної системи «І-дзин» (давньокитайської «Книги змін») і крос-культурних вимірів Г. Хофстеде обґрунтував концепцію генокодів національних культур.

За підсумками пленарних засідань IV Міжнародного конкурсу молодих науковців і VII Теоретико-методологічного семінару з міжнародною участю «Архетипіка і державне управління: виклики та ризики суспільної трансформації», підготовлено та видано друком збірники:

1. Архетипіка і державне управління: виклики та ризики суспільної трансформації : зб. наук. пр. переможців і кращих авторів Четвертого міжнар. конкурсу молодих учених ; 27 трав. 2016 р., Київ, Україна / за наук. ред. Е.А. Афоніна, Г.Л. Рябцева. – К.; Тбілісі : Псіхея, 2016. – 96 с.

2. Публічне урядування : зб. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2016. – № 2 (3) – червень 2016. – 266 с.

Своєрідним продовженням міжнародної наукової дискусії в Тбіліському державному університеті імені Іване Джавахішвілі став вечірній дружній прийом, організований господарями у старовинній частині Тбілісі. Він був сповнений обміном думками і, звичайно ж, знайомством з Грузією та її національними традиціями гостинності. Гармонійно доповнювали ці враження надзвичайно цікаві подорожі учасників стежками древньої християнської Грузії, яка першою з країн пострадянського простору прийняла християнство. Наше перебування в Грузії було сповнене надзвичайно дружнім ставленням грузинів до України та українців.

Хочемо висловити щирі слова вдячності за співпрацю і надану можливість провести цього-річний ТМС-2016 у Тбіліському державному університеті імені Іване Джавахішвілі нашим грузинським колегам – аташе з питань культури і освіти Посольства Грузії в Україні *З. Топурія*, кандидату економічних наук, представнику Торгово-промислової палати Грузії в Україні *Г. Сігуа*, академіку, професору, доктору економічних наук, колишньому ректору ТДУ імені Іване Джавахішвілі *В. Панаві*, професору, доктору психологічних наук, декану факультету психології та педагогіки ТДУ імені Іване Джавахішвілі *Т. Гагошидзе*. Це їх турботливими зусиллями цього-річне свято архетипної науки в Грузії стало можливим.

О.В. Суший,

доцент, д-р наук з держ. упр.,

завідувач лабораторії соціально-психологічних технологій

Інституту соціальної та політичної психології

Національної академії педагогічних наук України,

Е.А. Афонін,

професор, д-р соціол. наук,

заслужений діяч науки і техніки України,

професор кафедри державної політики та суспільного розвитку

Національної академії державного управління при Президентові України